

1. The Nordic Light

Det nordiska ljuset föddes liksom impressionism-ens ljusspel i och med friluftsmåleriet. Det mjuka parisiska ljuset återges oftast i ett varmt och optimistiskt ljusmåleri, medan det nordiska ljuset pendlar mellan ett kallt, blåaktigt skymningsmåleri och gryningens rödvioletta färgsymfonier. Det nordiska ljuset bär på ett spektrum av känslöstämningar, många gånger förknippade med en nostalgi för fornnordiska mytologier och gudaskymningar, men den är lika ofta blott intresserad av att fånga och återge naturens spektakel, att skapa en dramaturgi av flera olika temporaliteter innanför en och samma bild.

På 1880-talet bröts den skandinaviska konstens isolering. Man öppnade upp sig för de realistiska och naturalistiska strömmarna nerifrån kontinenten. Paris blev en mecka för skandinaviska konstnärer. "De foro till Paris" sade man ofta när dessa konstnärer kom på tal. Men redan några år senare händer något. Ett decennium av internationalism följs av ett decennium av nationalism och national romantik. Carl Larsson skriver i sin franska exil 1885 "Why in the name of turquoise not paint swedish landscapes in Sweden?" Bruno Liljefors blir paradexemplet och han börjar röra sig från en social darwinistisk realism mot en mörkare psykisk naturalism som man exempelvis kan skönja i *Uven djupt inne i skogen* (1895). Man börjar också vända intresset mot historiskt avlägsna tider, myter och berättelser. Den nordiska symbolismen föds och därmed också "saga painting", en syntetisk nästintill illustrativ konst som kryllar av både nordiska och hellenistiska myter och legender. Gustav

Munk, Carl Larsson och Ivar Arosenius är goda företrädare för den här inriktningen som skapar en syntes mellan det kosmopolitiska och det nationalpatriotiska. Norden vill inte se sig som isolerad världshistorien utan som förvaltare och utvecklare av det europeiska kulturavet.

De internationella utbytena leder till en revolution av den svenska kungliga akademien. Carl Larsson öppnar Valands Konsthögskola efter fransk modell där eleverna har möjlighet att välja sina egna lärare. De skandinaviska konststudenterna börjar röra sig fritt över genrerna och landsgränserna igen. Matissekolans joie de vivre med dess dansande konturer, explosiva färger och intrikata ornamentik, luckrar upp den svenska nationalismen och norden förvandlas till en konstscen som välkomnar allehanda influenser.

Det nordiska ljuset gör i och med 1990-talet en nyrenässans. Den dansk-isländske konstnären Olafur Eliasson börjar skulptera i ljus och hans atmosfäriska och interplanetariska ljusinstallationer blir nästan synonyma med en nordisk konst som leker med såväl romantiska och populistiska krafter. Desto viktigare blir det då att titta på konstnärer som Dascha Esselius som redan i början på 1980-talet arbetade med esoteriska ljus och ljudinstallationer. Det är först i och med utställningen *Tänd Mörkret* – som tar fasta på den svenska konstscenen mellan 1975-1985 som hennes laterna magica-liknande ljus och skuggspel bringas i ljuset igen.

I samband med Nuit Blanche – Paris återkommande kulturnatt – kommer Dascha Esselius visa *Aurora Borealis* en slöj- och ljusinstallation som kommer reflektera olika mytologier och schamanistiska koder genom norrskenets spektrala ljus.

K

N

Y

O

L

R

"Vi kan aldrig få vad vi begär", hävdade psykoanalytikern Lacan. "Men vi kan alltid visualisera begär" hade han kunnat tillägga. Dascha Esselius konstnärskap är som en enda stor kalejdoskopisk visualisering av ett begär som söker harmonisera olika kulturella föreställningar och influenser. Hennes beryktade ljusskulpturer rekonstruerar

K

M

mytologiserade naturspektakel så som nordiska ljuset, norrskenet och morgonrodnaden på ett sätt som går tillbaka på den tjeckiska skuggteatern Laterna Magica och den belgiske magikern Etienne-Gaspard Roberts fantasmagorier som brukade framkalla allehanda andar med hjälp av konkava speglar, osynliga ljuskällor och diabilprojektorer.

Dascha Esselius använder ljuset och tiden på samma sätt som en målare använder färg och pensel. Därutöver

P

M

brukar hon också använda sig av mobila ljudskulpturer,

Norrskén, 1999

I

K

N

H

G

Y

O

H

M

L

R

K

M

Shamanism, 2009

ljusprojektioner, mobila ljudinstallationer, symbolrika skuggspel, diktuppläsningar och gåtfulla dans- och musikframträdanden.

I samband med *La Nuit Blanche*, Paris kulturnatta som betyder just den vita natten, presenterar Esselius *Aurora Borealis IV* – ett tredimensionellt ljusspel i både schamanismens och kultureklekticismens tecken. En schamanliknande figur dyker upp och börjar genomgå

K

K

olika förvandlingar, likt en tidsnomad på drift. Vart kommer den ifrån? Vart är den på väg? Kommer figuren splittras eller lyckas sammanföra alla element?

J

R

F

S

P

B

Shamanism, 2009

speglar och prismor för att skapa rum i rummen. Transparanta slöjor används som projektdukar för ljuskällor som filtrerar tecken och bilder från världens alla hörn. Vindrörelsen i slöjorna och publikens rörelse bland slöjorna gör att ljusprojektionerna befinner sig i ett ständigt oförutsägbart blivande. Dubblerande speglingar övergår i frigörande metamorfoser. Allt byts ut. Allt är förgängligt, men det är just detta ständiga kaosmagiska utbyte som gör den interkulturella dialogen beständig.

Dascha Esselius började verka på det svenska konstfältet redan på 1980-talet, i ett postmodernistiskt klimat som ändå hade svårt för oliktänkande, och detta efter att ha precis lämnat den tjeckiska kommunismens tvångströjor. 1983 gjorde hon succé med en undergroundinstallation i Konstfacks garage vid namn "Det slutar aldrig" – ett totaltkonstverk bestående av

G

F

G

D

F

M

P

B

J

R

F

S

P

B

G

F

G

D

F

M

P

B

J

R

F

S

P

B

Shamanism, 2009